

UDK 316.334.52:262.2
316.644:262.2
262.2:316.644

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 11. veljače 1996.

Selo i grad kao socio–kulturni okviri shvaćanja župe

Antun Šundalić

Ekonomski fakultet, Osijek

Sažetak

Demografsko–migracijske promjene, razvoj informatičke tehnologije, sekularizacija i ateizacija jesu neki od brojnih socijalnih procesa koji su imali različite utjecaje u ruralnim i urbanim sredinama. Ta se različitost utjecaja posebice manifestira kroz različit odnos seoske i gradske populacije prema tradicionalnim vrijednostima društva. U tradicionalne vrijednosti ovoga podneblja svakako spadaju konfesionalnost i odnos prema Crkvi. Na primjeru odnosa prema župi, kao najnižoj razini crkvene institucionalnosti, pokušali smo doznati stavove vjermičke populacije sela i grada te vidjeti uklapaju li se u ponuđene koncepte. Prvi koncept – župa kao zajednica vjere, bogoštovanja i ljubavi – prisutniji je u vjermičkoj populaciji grada, dok je drugi koncept – župa kao teritorijalna jedinica Crkve kojoj su u osnovi materijalni interesi – prisutniji u vjermičkoj populaciji sela. Osnovu ove naklonjenosti različitim konceptima shvaćanja župne zajednice u seoske i gradske populacije možemo tražiti u neujednačenom utjecaju spomenutih socijalnih procesa u seoskim i gradskim sredinama.

Ključne riječi: grad, selo, župa kao teritorijalna jedinica Crkve, župa kao zajednica vjere

1. UVOD

Za Hrvatsku se može reći da je polu–urbana ili polu–ruralna zemlja. Njeno je današnje stanovništvo podjednako raspoređeno u gradska i seoska naselja. Prema podacima popisa iz 1991. u naseljima većim od 5 000 stanovnika danas živi 50.34% ukupne populacije.¹

Je li uputno danas, na kraju dvadesetoga stoljeća, tumačiti razlike u stavovima i shvaćanju ljudi prema njihovu mjestu stanovanja (selo – grad)?

Prije pedesetak godina bilo bi lakše odgovoriti na ovo pitanje, jer je bila vidljiva razlika u načinu života, djelatnostima, sadržajima slobodnog vremena i, posebno, u informiranosti seoskog i gradskog stanovništva. Danas je većina ovih razlika umanjena, ali one ipak postoje, naravno različito izražene.

1) Na prvom mjestu je činjenica da su urbane sredine izloženije demografsko–migracijskim promjenama. To ih čini heterogenijim u odnosu na ruralne, posebice kroz etničku i konfesionalnu šarolikost. Za ruralne sredine možemo reći da ih obilježuje etnička i konfesionalna homogenost.

¹ Dakako, ovaj podatak je bio znatno niži u prethodnim desetljećima:

Stanovništvo u naseljima s 5000 i više žitelja (Prema: Turčić, 1995:105)

1857	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991
13.14	14.07	15.50	15.76	17.23	18.71	19.61	22.29	25.44	27.57	32.80	40.91	47.28	50.34

2) Na drugom mjestu je činjenica da su urbane sredine izloženije utjecaju i posljedicama suvremene informatičke tehnologije². To se manifestira kako u ritmu života tako i u njegovoj kvaliteti.³ Protok informacija i način reagiranja na njih, količina slobodnog vremena i način njegova korištenja, kulturni život i briga za dušu ..., to su neki od elemenata na kojima uočavamo postojanje razlike u životu sela i grada.

3) Na trećem mjestu je svakako značajna činjenica da su urbane sredine bile podložnije procesu sekularizacije i narušavanja tradicionalnog odnosa vjernika prema konfesiji i Crkvi. U pretkoncilskom razdoblju Crkva je u selu vidjela nositelja i čuvara tradicionalnih kršćanskih vrijednosti. Papa Pio XII. 1946. potiče Crkvu na brigu za očuvanje autentične seoske kulture, koju obilježavaju: »radinost, jednostavnost i prirodna iskrenost života; poštivanje autoriteta, prije svega roditeljskog; ljubav prema domovini i vjernost predajama koje su se tijekom stoljeća pokazale kao plodne dobrim plodovima; spremnost da čovjek čovjeku priskoči u pomoć ne samo u krugu vlastite obitelji, nego i spremnost obitelji da priskoči u pomoć drugoj obitelji« (Šagi-Bunić, 1983:136).

Postkoncilaska Crkva postala je svjesna bitne promjene: utjecaj seoske kulture sve je marginalniji zbog rastućeg utjecaja urbane civilizacije. Američki sociolog Milton Yinger upozorava da koncem 60-ih godina više od jedne četvrtine stanovništva živi u naseljima većim od 20 000 stanovnika te da religija postaje sve više urbani fenomen. Kao takva ona je postala zaokupljena problemima urbanog društva: anonimnost života, slabljenje društvenih normi, konfuzija vrijednosti, osjećaj osamljenosti. Ti su problemi potaknuli i promjenu odnosa prema religiji kroz nicanje različitih religijskih pokreta (sekti) (Yinger, 1969).

Premda je ideal autentične seoske kulture Pia XII. danas u mnogome izmijenjen, ipak vrijede mišljenja Yingera, B. Wilsona (1966), J. Jukića (1973) i drugih sociologa da je grad sredina u kojoj je prisutnije udaljavanje vjernika od tradicionalnih religijskih vrijednosti.

U našem je slučaju u razdoblju socijalizma prisutniji bio proces ateizacije nego vremenom uvjetovan proces sekularizacije. Naravno, to se snažnije osjećalo u urbanim sredinama te je u njima znatnije narušena tradicija odnosa prema konfesiji.

Dakle, demografsko-migracijske promjene, informatička tehnologija, sekularizacija i ateizacija imali su nejednake utjecaje na ruralne i urbane sredine. Stoga se mogu očekivati različiti stavovi i shvaćanja tih sredina o konfesiji i konfesionalnosti.

Primjer na kojemu tu različitost želimo istražiti jest odnos vjernika prema župi. Može li se iz shvaćanja i stavova vjernika o župnoj zajednici uočiti razlika koje je osnova ruralna/urbana sredina? Na ovo ćemo pitanje pokušati odgovoriti provjerom sljedeće hipoteze:

U stavovima i shvaćanjima o župnoj zajednici među vjernicima seoskih župa izraženija je prisutnost sekularnih obilježja, dok su sakralna obilježja prisutnija među vjernicima gradskih župa.

Provjera navedene hipoteze ujedno je osnovni zadatak ovoga rada.

2 C. Freeman ukazuje na posljedice tehničkih novina na društvene odnose. Posebice duboke promjene izazivaju »tehničke mutacije« za koje kao primjer uzima informacijsku tehnologiju (prema: Lesourne, 1993:134).

3 Spomenimo ovdje misli G. Andersa (1985:17): »Od tehnike polaze moralni imperativi današnjice; i oni čine da moralni postulati naših praotaca, ne samo postulati individualne nego postulati socijalne etike, izgledaju smešni«.

2. METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

U radu su korišteni rezultati dijela istraživanja koje je provedeno u travnju 1994. na području Đakovačke i Srijemske biskupije. Istraživačka metoda bila je anketa. Anketiranje je provedeno u 6 župa, 3 seoske (Semeljci, Petrijevci, Veliškovci) i 3 gradske (Osijek – Sjenjak, Osijek – industrijska četvrt, Osijek – Retfala), na reprezentativnom stratificiranom uzorku od 566 ispitanika. Na seoske župe otpada 296 (52.3%), a na gradske 270 (47.7%) ispitanika. Svi ispitanici vjernici su Rimokatoličke vjeroispovijesti.

Odabir ispitanika bio je slučajan. Tablicama slučajnih brojeva birane su obitelji iz župnih statistika (jer su obitelji subjekt župne evidencije), a na samom terenu nastojala se poštivati spolna (41.6% M, 58.4% Ž) i dobna (17–30 g. 30.4%, 31–50 g. 47.1%, 51 i više g. 21.5%) struktura ispitanika.

Za obradu dobivenih odgovora⁴ upotrijebit ćemo univarijatnu i multivarijatnu statističku tehniku. Odnosno, u interpretaciji rezultata uz vrijednosti distribucija frekvencija koristit ćemo i rezultate faktorske analize (Varimax rotacija uz G–K kriterij). Također ćemo koristiti t–test za testiranje razlika među faktorskim skorovima aritmetičkih sredina grupa 1 (grad) i 2 (selo).

3. ŽUPNA ZAJEDNICA

Odnos vjernika prema instituciji Crkve najznakovitiji je na njejoj najnižoj razini – župi. Župa⁵ je najbliža određenju »zajednica vjernika« u odnosu na dekanat, biskupiju ili nadbiskupiju. Tek kroz život župe osjeća se život Crkve. Vjernici kroz župne evidencije formalno pripadaju katoličkoj konfesiji.

Što o župi, kojoj i sami pripadaju, misle ispitanici? Je li ona za njih zajednica vjere, bogoštovanja i ljubavi ili samo teritorijalna jedinica kojom Crkva formalno potvrđuje svoju prisutnost u narodu?

Ovu različitost viđenja župe iskazali smo kroz zaseban instrument koji čini 13 tvrdnji s pridruženom Likertovom skalom. Jedna grupa tvrdnji prikazuje župu kao zajednicu vjere, bogoštovanja i ljubavi (tvrdnje 1, 4, 6, 8, 9, 10, 13), druga prikazuje župu kao formalno–teritorijalnu jedinicu Crkve kojoj su u osnovi materijalni interesi (tvrdnje 2, 3, 5, 7, 11, 12). Dakle, riječ je o dva koncepta: 1. župa kao zajednica vjere i 2. župa kao teritorijalna jedinica Crkve.

»Župna zajednica« – tvrdnje:

1. Župna zajednica je kao velika obitelj koju vezuje vjera.
2. Župnu zajednicu čine svi koji ispunjavaju obveze prema Crkvi.
3. Župnu zajednicu čine svi stanovnici na njenom području, bez obzira na vjeru.
4. Župna zajednica je zajednica vjernika u provođenju Božjih nakana.
5. Župna zajednica je najmanja teritorijalna organizacija vjernika u Crkvi.
6. U župnoj zajednici vjernici mogu svojim postupcima pokazati koliko žive po evanđelju.

⁴ Obradu podataka izvršio je mr. Krešimir Kufrin.

⁵ Stav Crkve o župi: »Župa je stanica biskupije. Ona je prvi i nezamjenjivi oblik crkvene zajednice. To je zajednica vjere prosvjetljena i podupirana Božjom riječju; to je zajednica bogoštovanja, djelovanjem sakramenata koji se tu slave, to je zajednica ljubavi, gdje se stvarnost zajednice živi u služenju...« (Religijsko–pedagoško katehetski leksikon).

Na značaj župe u našim prilikama ukazuje teolog J. Baloban (1992: 146–7).

7. Preko župnih zajednica Crkva može nadzirati svoje vjernike.
8. Župna zajednica potiče i razvija živu vjeru osobne odluke.
9. Župna zajednica svojim aktivnostima doprinosi pravednijem društvu.
10. Preko župne zajednice vjernici mogu najispravnije reagirati na izazove i tegobe svakidašnjice.
11. Župna se zajednica uglavnom brine o materijalnim pitanjima Crkve.
12. Župne su zajednice izraz tradicije crkvene prisutnosti u našem narodu.
13. Župne zajednice trebaju biti potvrda da vjera živi u djelima.

Tablica 1 – Nepodijeljeni uzorak

Tvrđnje	1	2	3	4	5	M	Rang	4+5	Rang
1.	0.2	1.9	4.8	54.2	38.7	4.29	1	92.9	1
2.	1.9	15.5	8.3	47.3	26.7	3.81	9	74.0	8
3.	4.9	23.0	24.4	28.3	19.4	3.34	12	47.7	12
4.	0.4	1.8	11.1	56.7	30.0	4.14	2/3	86.7	2
5.	1.6	7.1	20.3	44.9	26.1	3.86	8	71.0	9
6.	0.7	4.4	10.4	55.5	28.8	4.07	4	84.3	4
7.	1.8	10.2	17.1	49.1	21.7	3.78	10	70.8	10
8.	0.4	5.1	19.4	51.2	23.5	3.92	6	74.7	7
9.	0.2	4.2	14.7	54.1	26.9	4.03	5	81.0	5
10.	0.4	10.8	27.6	40.8	20.5	3.70	11	61.3	11
11.	5.5	27.9	21.0	28.8	16.6	3.23	13	45.4	13
12.	0.9	7.2	14.0	55.3	22.4	3.91	7	77.7	6
13.	0.4	2.3	11.8	53.5	32.0	4.14	2/3	85.5	3

1 = nikako se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = ne znam, 4 = slažem se, 5 = potpuno se slažem

Tablica 2 – Gradski i seoski uzorak

Tvrđnje	Grupa1				Grupa2			
	4+5	Rang	M	Rang	4+5	Rang	M	Rang
1	92.6	1	4.32	1	93.5	1	4.26	1
2	71.1	9	3.75	9	76.9	6	3.87	7
3	37.0	12	3.07	12	57.4	12	3.59	12
4	87.7	2	4.14	2	85.9	3	4.14	3
5	71.8	8	3.85	8	70.3	10	3.87	10
6	84.0	5	4.06	5	84.8	4	4.08	4
7	67.0	10	3.69	11	74.3	8	3.87	8
8	78.7	6	3.98	6	71.5	9	3.87	9
9	86.3	3	4.13	3/4	76.0	7	3.93	6
10	61.5	11	3.71	10	61.1	11	3.69	11
11	36.7	13	3.01	13	53.6	13	3.43	13
12	77.3	7	3.86	7	78.4	5	3.95	5
13	84.1	4	4.13	3/4	86.8	2	4.15	2

3.1 Obilježja distribucija frekvencija

Iz distribucija frekvencija na cijelom uzorku (*Tablica 1*) uočavamo sljedeće: prvo, najprihvaćenije su tvrdnje (od 92.9 do 84.3%) koje ističu vjeru i vrijednosti evanđelja kao vezu unutar župne zajednice (tvrdnje 1, 4, 13, 6). Drugo, najslabiju prihvaćenost (od 45.4 do 47.7%) imaju one tvrdnje koje župnu zajednicu svode na servis održavanja institucije Crkve i na životni prostor (tvrdnje 11 i 3).

Primijetno je da se župnoj zajednici ne stavlja kao prioritet reagiranje na svakodnevna događanja (tvrdnja 10, 61.3%), premda se očekuje da aktivnosti u župi pridonese pravednijim društvenim odnosima (tvrdnja 9 je na 5. mjestu sa 81.0% prihvaćenosti).

Treba ukazati i na tvrdnju 8 koja nije u vrhu prihvaćenosti među vjernicima (74.7%, na 7. mjestu), a što opravdava aktualna nastojanja Crkve u reformiranju pastoralnog djelovanja unutar župa kako bi se razvila svijest vjernika o svakoj odluci i postupku kao provjeri osobne religioznosti. Ispred ove tvrdnje rangirana je tvrdnja 12 (77.7%, 6. mjesto) koja župnu zajednicu shvaća kao tradiciju prisutnosti Crkve u narodu.

Dakle, ovakva distribucija frekvencija ukazuje da vjernici na prvo mjesto među obilježjima župne zajednice stavljaju vjeru, a najslabije su prihvaćena obilježja brige za materijalne potrebe Crkve i teritorijalnost.

Kada odvojimo gradski i seoski uzorak (*Tablica 2*) uočavamo određene razlike.

U gradskom uzorku (grupa 1) tvrdnje koje prikazuju župu kao zajednicu vjere i bogoštovanja rangirane su po prihvaćenosti na prvih 6 mjesta (od 92.6 do 78.7%, tvrdnje 1, 4, 9, 13, 6, 8). U seoskom uzorku (grupa 2) ovakve tvrdnje zauzimaju prva 4 mjesta (tvrdnje 1, 13, 4, 6), a 5. i 6. mjesto pripada tvrdnjama koje župu prikazuju kao izraz tradicije i materijalnih obveza prema Crkvi (tvrdnje 12 i 2).

U oba uzorka najslabije su prihvaćene tvrdnje 11 i 3, koje župu svode na materijalno održavanje Crkve i teritorijalnost. Razlika je, međutim, očigledna u njihovoj prihvaćenosti: u gradskom uzorku ona se kreće od 36.7 do 37%, a u seoskom od 53.6 do 57.4%.

Ovakva nam distribucija frekvencija sugerira⁶ da su vjernici gradskih župa bliži shvaćanju župe kao zajednice vjere, bogoštovanja i ljubavi. Vjernici seoskih župa, premda u prvi plan stavljaju vjeru kao osnovu župne zajednice, značajno se ne distanciraju od onih tvrdnji koje župu vide kroz tradiciju prisutnosti Crkve u narodu, teritorijalnost i materijalnu skrb za Crkvu.

3.2 Latentne dimenzije

Na istim tvrdnjama Varimax rotacijom uz G-K kriterij, oblikovala su se dva faktora. Njihova bazična solucija pokazuje da oni obuhvaćaju 54.5% varijance.

Tablica 3 – Obilježja bazične solucije

Faktor	Svojevredna vrijednost	% faktorske varijance	% ukupne varijance
1	5.65	43.5	43.5
2	1.43	11.0	54.5

6 Da bi se doista otkrili latentni koncepti koji stoje u pozadini (ne)prihvaćanja pojedinih tvrdnji, potrebno je primijeniti faktorsku analizu, što ćemo i učiniti.

Prvi faktor sadrži 7 varijabli (tvrđnje 9, 8, 1, 4, 13, 6, 10). Sve one, prema našem kriteriju, idu u red onih varijabli koje župu prikazuju kao zajednicu vjere, bogoštovanja i ljubavi. Time što niti jedna druga varijabla nije ušla u ovaj faktor za njega možemo reći da je potpuno čist i cjelovit.

Iz sadržaja varijabli vidimo da je župa, svojim aktivnostima, za vjernike put u pravednije društvo (1). Sve su ostale varijable potvrda i elaboracija ove varijable: župa potiče i razvija osobnu vjeru, povezuje zajednicu u vjeri, vjernike upućuje na život po vrijednostima evanđelja, pomaže vjernicima da najispravnije reagiraju na izazove i tegobe svakodnevice. Poruku ovoga faktora možemo izraziti nazivom: »župa je zajednica u vjeri i djelima«.

Tablica 4 – faktorska struktura 1. faktora

1	Župna zajednica svojim aktivnostima doprinosi pravednijem društvu. (9)	.80
2	Župna zajednica potiče i razvija živu vjeru osobne odluke. (8)	.77
3	Župna je zajednica kao velika obitelj koju vezuje vjera. (1)	.77
4	Župna zajednica je zajednica vjernika u provođenju Božjih nakana. (4)	.72
5	Župne zajednice trebaju biti potvrda da vjera živi u djelima. (13)	.66
6	U župnoj zajednici vjernici mogu svojim postupcima pokazati koliko žive po evanđelju. (6)	.66
7	Preko župne zajednice vjernici mogu najispravnije reagirati na izazove i tegobe svakidašnjice. (10)	.65

Drugi faktor uključuje preostalih 6 varijabli (tvrđnje 11, 12, 3, 7, 2, 5). Znatno je manjeg utjecaja od prvog (samo 11% varijance). I on je, kao i prvi, cjelovit i »čist«, jer ga čine samo tvrđnje koje smo svrstali u red onih koje župu prikazuju kao formalnu teritorijalnu jedinicu Crkve kojoj je u osnovi materijalni interes.

Ključni pojmovi koje nam daje ovaj faktor kao obilježja župe jesu: briga za materijalne potrebe Crkve, kontrola vjernika u njihovom ispunjavanju obveza prema Crkvi, izraz tradicije prisutnosti Crkve u narodu, teritorijalna zajednica. Kroz ovakva obilježja drugi je faktor župu predočio kao »pragmatičko–utilitarni segment crkvene organizacije«.

Tablica 5 – faktorska struktura 2. faktora

1	Župna se zajednica uglavnom brine o materijalnim pitanjima Crkve. (11)	.83
2	Župne su zajednice izraz tradicije prisutnosti Crkve u našem narodu. (12)	.67
3	Župnu zajednicu sačinjavaju svi stanovnici na njenom području, bez obzira na vjeru. (3)	.65
4	Preko župnih zajednica Crkva može nadzirati svoje vjernike. (7)	.63
5	Župnu zajednicu čine svi koji ispunjavaju obveze prema Crkvi. (2)	.52
6	Župna zajednica je najmanja teritorijalna organizacija vjernika u Crkvi. (5)	.44

3.3 Razlike među grupama, t–test

U traženju postojanja razlike među faktorskim skorovima grupa 1 (Grad) i 2 (Selo) t–test nam daje ove vrijednosti:

Tablica 6 – t-test faktorskih skorova

Faktori	M		t	df	p
	Grupa 1	Grupa 2			
faktor 1	.13	-.12	2.88	558	.004
faktor 2	-.23	.21	-5.34	558	.000

M = aritmetička sredina; t = t-vrijednost; df = stupnjevi slobode; p = razina značajnosti

Za prvi faktor uočavamo statistički značajnu razliku među aritmetičkim sredinama grupa 1 i 2 na razini rizika manjoj od 1%. To nam kazuje da je gradska populacija vjernika sklonija prihvatiti koncept koji sugerira faktor 1, a što je već naznačila distribucija frekvencija kroz razlike u prihvaćenosti odgovarajućih tvrdnji kod gradske populacije.

Na drugom faktoru ta je razlika još izraženija (na razini rizika manjoj od 0.1%). Time se potvrđuje veća prihvaćenost vrijednosti drugog faktora kod seoske populacije vjernika, a što je također pokazala i distribucija frekvencija iz koje se uočava veća prihvaćenost ovih obilježja župe u seoskoj populaciji.

4. ZAKLJUČAK

Prema prikazanim rezultatima istraživanja naša je hipoteza potvrđena. Dakle, seoskoj populaciji vjernika svojstvenije je shvaćanje župe kroz sekularna obilježja (2. koncept, »župa kao teritorijalna jedinica Crkve«), dok u gradskoj populaciji vjernika u prvi plan dolaze sakralna obilježja (1. koncept, »župa kao zajednica vjere«).

Kako tumačiti tu razliku?

Naše društvo ide u red onih koje je popularno nazvati **tranzicijskima**. Period tranzicije otkriva nam narušenost odnosa prema određenim tradicionalnim vrijednostima. Ta je narušenost različita u različitim socijalnim sredinama. **Ruralne** su sredine, kao slabije izložene promjenama, ostale razmjerno stabilne u odnosu prema tradicionalnim vrijednostima (npr. u odnosu prema župi i Crkvi), dok su **urbane** sredine počele nuditi više različitih interpretacija socijalne zbilje, više »odijeljenih subuniverzuma značenja« (Berger i Luckmann, 1992:106–110). U takvim okolnostima potraga za »konsenzualnim vrijednostima« postaje bitna oznaka tranzicijske svaki-dašnjice. Posebice je ta potraga – kako u privatnoj tako i u javnoj sferi (Cifrić, 1995:251–2) – izražena u urbanim sredinama, u kojima vrijednosti vjere zbog svojega kontinuiteta dobivaju na prednosti. Kroz odnos prema župnoj zajednici to svakako dolazi do izražaja.

Naše uvodne naznake o razlikama urbanih i ruralnih sredina mogu nam ovdje poslužiti kao potpora ovakvoj tvrdnji. Naime, **jedna od posljedica** različitog utjecaja demografsko-migracijskih promjena, informatičke tehnologije, sekularizacije i ateizacije, **može biti i različitost shvaćanja župne zajednice:**

– u **konfesionalno i etnički homogenoj sredini** (a takva je prije ruralna nego urbana) župa dobiva uglavnom funkciju kontrole i potvrđivanja tradicionalne prisutnosti Crkve na tom području. Funkcija poticanja vjere, bogoštovanja i ljubavi time nije

negirana, ali se njoj prilazi kao nečemu što je samo po sebi jasno. U ovakvoj sredini ne postoji opasnost od »suparničke« konfesije koja bi na tom polju učinila više.

– utjecaji **urbane civilizacije**, s posebno danas razvijenom **informatičkom tehnologijom**, razbili su, s jedne strane, tradicionalne veze i zajedništvo, a s druge stvorili mogućnost građenja novih veza (informacijskih, poslovnih,...), no ne i novog zajedništva. Župa, kao zajednica vjere i ljubavi, dobiva u takvim sredinama važnu ulogu. Vjernici, članovi župe, ovdje to nisu po tradiciji ili teritorijalno, nego, prije svega, po vjeri, odnosno onome što u vjeri traže – zajedništvo, ljubav, razumijevanje.

– **sekularizacija** kao i nametnuta **ateizacija** suprotstavile su župi kao organizaciji brojne svjetovne organizacije (od onih profesionalnih i političkih do kulturnih i rekreativno–športskih). U ruralnim je sredinama ta »konkurencija« bila slabija te su se uglavnom održale tradicionalne veze sa župom. U urbanim sredinama, gdje je »konkurencija« bila jača, ta je veza održavana uglavnom kroz vjeru i bogoštovanje, vrijednosti koje s vremenom nisu erodirale.

Na kraju kažimo da nam ovim radom nije bila namjera istraživati religioznost seoske i gradske populacije kroz stavove prema župnoj zajednici. Također bi bilo pogrešno tvrditi da je istraživanje pokazalo kako su vjernici urbanih sredina bliži evanđeoskim kriterijima vjerskog života. Naprotiv, ovdje smo pokušali ukazati na različite posljedice socijalnih procesa u različitim socijalnim sredinama, ruralnoj i urbanoj, a kroz primjer odnosa vjernika prema župnoj zajednici.

LITERATURA:

- Anders, G. (1985). **Zastarelost čoveka**. Beograd: Nolit.
- Baloban, J. (1992). **Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata**. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Berger, P. L. i Luckmann, T. (1992). **Socijalna konstrukcija zbilje**. Zagreb: Naprijed.
- Cifrić, I. (1995). Sociologija u novom socijalnom kontekstu. **Društvena istraživanja**, 4(2–3):241–264.
- Jukić, J. (1973). **Religija u modernom industrijskom društvu**. Split: Crkva u svijetu.
- Lesourne, J. (1993). **Obrazovanje & društvo**. Zagreb: Educa.
- *** **Popis stanovništva 1991. Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, Knjiga 1**. Zagreb.
- *** (1991). **Religijsko–pedagoško katehetski leksikon** Zagreb: Katehetski salezijanski centar.
- Šagi–Bunić, T. (1983). **Katolička Crkva i hrvatski narod**. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Turčić, I. (1995). **Stanovništvo Republike Hrvatske po županijama i kotarima 1857–1991**. Zagreb: Ekonomski institut.
- Wilson, B. (1966). **Religion in Secular Society**. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
- Yinger, M. (1969). **Sociology Looks at Religion**. London: The Memillan Company.

VILLAGE AND TOWN AREAS AS SOCIOLOGICAL AND CULTURAL FRAMEWORKS OF THE IDEA OF A PARISH

Antun Šundalić
Faculty of Economics, Osijek

Summary

Demographic and migrational changes, the development of computer science technology, secularization and atheistical trends are some of the numerous social processes that have influenced rural and urban areas differently. This differentiability of influence is manifested especially through the different relation of rural and town population towards traditional values of the society. Among the traditional values of the region we can include confessionality and the relation to the church as an institution. On the example of the relation to a parish, as the lowest organizational level of church institutionality, we have tried to learn about the village and town congregation population attitudes and to see if they fit the proposed concepts.

The first concept — a parish as a community of belief, devotions and love — can be observed more within town population, while the other concept — a parish as a territorial unit of the Church, and its basic interests are connected with material values — can be observed more within rural population. The foundation of this inclination towards different ideas of the concepts of the parish community within rural and town population can be found within the uneven influence of the above mentioned social processes in rural and town areas.

Key words: *parish as a community of belief, town, parish as a territorial unit of the Church, village*

STADT UND DORF ALS SOZIO-KULTURELLE RAHMEN FÜR DEN PFARREIBEGRIFF

Antun Šundalić
Hochschule für Wirtschaftskunde, Osijek

Zusammenfassung

Abwandern der Bevölkerung, Entwicklung der Informationswissenschaften und Computertechnologie, sowie die Säkularisation und Atheisierung der gesamten Gesellschaft sind nur einige der zahlreichen sozialen Prozesse, die in ländlichen und städtischen Gegenden verschiedene Auswirkungen hatten. Deren unterschiedliche Ausmaße drücken sich besonders deutlich in verschiedenen Einstellungen der Land- und Stadtbevölkerung zu den traditionellen gesellschaftlichen Werten aus. Zu den traditionellen Werten unserer Gesellschaft gehören sicherlich Konfessionalismus und enge Bindung an die Kirche. In dieser Arbeit wurde versucht, auf Grund deren Einstellung zur Pfarrei als kleinster institutioneller Einheit der Kirche die Meinung der gläubigen Land- und Stadtbevölkerung zu erforschen und festzustellen, ob diese Meinung mit den vorgegebenen Pfarreibegriffen übereinstimmt. Die erste Auffassung — Pfarrei als Glaubens-, Kult- und Liebesgemeinschaft — wird von der gläubigen Stadtbevölkerung vertreten, während die zweite Auffassung — Pfarrei als territoriale Einheit der Kirche, der materielle Interessen zugrundeliegen — mehr unter der gläubigen Landbevölkerung verbreitet ist. Als Grundlage für die unterschiedliche Verbreitung dieser zwei Pfarreibegriffe bei der Stadt- und Landbevölkerung sind die unterschiedlichen Ausmaße der genannten gesellschaftlichen Prozesse in der ländlichen bzw. städtischen Umgebung anzusehen.

Grundausdrücke: *Dorf, Pfarrei als Glaubensgemeinschaft, Pfarrei als territoriale Einheit der Kirche, Stadt*